

Klassieke Olympiaden 2018-2019

Opgaven Grieks

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- De Griekse tekst is voorzien van aantekeningen die je op pagina 4 vindt.
- Er zijn in totaal 21 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 75 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Het gebruik van een woordenboek Grieks-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Καλήν τύχην ὑμῖν εὐχόμεθα!

Tekst

- Ἦς φάτο· τὴν δ' Ὑπεριονίδης ἠμείβετο μύθῳ·
- 75 Πρείης ἠϋκόμου θύγατηρ Δήμητερ ἄνασσα,
εἰδήσεις· δὴ γὰρ μέγα ἄζομαι ἠδ' ἐλεαίρω
ἀγνουμένην περὶ παιδὶ τανυσφύρω· οὐδέ τις ἄλλος
αἴτιος ἀθανάτων εἰ μὴ νεφεληγερέτα Ζεὺς,
ὅς μιν ἔδωκ' Αἴδη θαλερὴν κεκλήσθαι ἄκοιτιν
- 80 αὐτοκασιγνήτῳ· ὃ δ' ὑπὸ ζόφον ἠερόεντα
ἀρπάξας ἵπποισιν ἄγεν μεγάλα ἰάχουσαν.
Ἄλλὰ θεὰ κατάπαυε μέγαν γόνον· οὐδέ τί σε χρῆ
μὰψ αὐτῶς ἄπλητον ἔχειν χόλον· οὐ τοι ἀεικῆς
γαμβρὸς ἐν ἀθανάτοις πολυσημάντων Αἰδωνεύς,
- 85 αὐτοκασίγνητος καὶ ὁμόσπορος· ἀμφὶ δὲ τιμὴν
ἔλλαχεν ὡς τὰ πρῶτα διάτριχα δασμὸς ἐτύχθη·
τοῖς μεταναιετάει τῶν ἔλλαχε κοίρανος εἶναι.
Ἦς εἰπὼν ἵπποισιν ἐκέκλετο, τοὶ δ' ὑπ' ὀμοκλῆς
ρίμφα φέρον θοὸν ἄρμα τανύπτεροι ὥς τ' οἰωνοί·
- 90 τὴν δ' ἄχος αἰνότερον καὶ κύντερον ἴκετο θυμόν.
Χωσαμένη δὴ ἔπειτα κελαινεφεῖ Κρονίῳ
νοσφισθεῖσα θεῶν ἀγορὴν καὶ μακρὸν Ὀλυμπον
ᾧχετ' ἐπ' ἀνθρώπων πόλιας καὶ πῖονα ἔργα
εἶδος ἀμαλδύνουσα πολὺν χρόνον· οὐδέ τις ἀνδρῶν
- 95 εἰσορόων γίγνωσκε βαθυζώνων τε γυναικῶν,
πρὶν γ' ὅτε δὴ Κελεοῖο δαΐφρονος ἴκετο δῶμα,
ὅς τότε Ἐλευσῖνος θεοέσσης κοίρανος ἦεν.
ἔζετο δ' ἐγγυὸς ὁδοῖο φίλον τετιμημένη ἦτορ

Παρθενίῳ φρέατι ὄθεν ὑδρεύοντο πολῖται
100 ἐν σκιῇ, αὐτὰρ ὑπερθε πεφύκει θάμνος ἐλαίης,
γρηὶ παλαιγενεῖ ἐναλίγκιος, ἥ τε τόκοιο
εἴργηται δῶρων τε φιλοστεφάνου Ἀφροδίτης,
οἷά τε τροφοί εἰσι θεμιστοπόλων βασιλῆων
παίδων καὶ ταμίαι κατὰ δώματα ἠχῆεντα.
105 Τὴν δὲ ἴδον Κελεοῖο Ἐλευσινίδαο θύγατρες
ἐρχόμεναι μεθ' ὕδωρ εὐήρυτον ὄφρα φέροιεν
κάλπισι χαλκείησι φίλα πρὸς δώματα πατρός,
τέσσαρες, ὥς τε θεαὶ κουρήϊον ἄνθος ἔχουσαι,
Καλλιδίκη καὶ Κλεισιδίκη Δημῶ τ' ἐρόεσσα
110 Καλλιθόη θ', ἣ τῶν προγενεστάτη ἦεν ἀπασῶν·
οὐδ' ἔγνω· χαλεποὶ δὲ θεοὶ θνητοῖσιν ὀρᾶσθαι.
Ἄγχοῦ δ' ἰστάμεναι ἔπεα πτερόεντα προσηύδων·
Τίς πόθεν ἐσσί γρηῦ παλαιγενέων ἀνθρώπων;
Τίπτε δὲ νόσφι πόληος ἀπέστιχες οὐδὲ δόμοισι
115 πύλνασαι; ἔνθα γυναῖκες ἀνὰ μέγαρα σκιάοντα
τηλίκαι ὡς σύ περ ὣδε καὶ ὀπλότεραι γεγάασιν,
αἶ κέ σε φίλωνται ἡμὲν ἔπει ἠδὲ καὶ ἔργῳ.

Homerische hymne, *Hymne op Demeter* 74-117

Aantekeningen

77	τανύσφυρος (2)	met slanke enkels
80 en 85	ὁ αὐτοκασίγνητος	broer
80	ἡερόεις, ἡερόεντος	nevelig, duister
83	μάψ ἄπλητος	zonder reden onverbiddelijk
84	πολυσημάντωρ, -ορος	over velen heersend
85	ὀμόσπορος	uit dezelfde ouders voortgekomen
86	διάτριχα ὁ δασμός	in drieën verdeling
87	μεταναιετάω + <i>dat.</i>	wonen met
88	ἡ ὀμοκλή	bevel, geschreeuw
89	τανύπτερος	de vleugels uitstrekkend
90	κύντερος	erger, schaamtelozer, afschuwelijker
94	ἀμαλδύνω	verwaarlozen, verwoesten
95	βαθύζωνος	met lage gordel
97	θυόεις, θυόεσσα	geurig
99	Παρθένιος τὸ φρέαρ, -ατος ὑδρεύω	Maagden- bron water halen
100	ὁ θάμνος	stam
101	παλαιγενής	oud, lang geleden geboren
102	φιλοστέφανος (2)	die van kransen houdt
103	θεμιστοπόλος	recht en wet handhavend
104	ἡγήεις, ἡγήεντος	weergalmend
106	εὐήρυτος	goed om te putten
107	ἡ κάλπις, -ιδος	kruik
108	κουρήϊος	jeugdig
109	ἐρόεις, <i>vrl.</i> ἐρόεσσα	lieflijk
110	προγενής παλαιγενέων	oud, eerstgeboren <i>zie r. 101</i>
114	ἀποστείχω <i>aor.</i> ἀπέστιχον	weggaan van
116	τηλίκος	even oud

Vraag 1

regel 74 τὴν

τὴν verwijst naar: (1 punt)

- A. Demeter
- B. Hekate
- C. Persephone
- D. Rhea

Vraag 2

regel 75 t/m 77

De vertaling van H. Verbruggen van regel 75 t/m 77 luidt:

“Dochter van de mooigelokte Rhea, vorstin Demeter, ik zal het je zeggen.

Ik heb immers eerbied voor jou en voel diep mee met je smart om het meisje met de slanke enkels”.

Geef van de tekstelementen uit de vertaling aan van welke Griekse woorden deze een weergave zijn.

- a. “ik zal het je zeggen” (2 punten)
- b. “ik voel diep mee met je smart” (2 punten)

Vraag 3

regel 81 ἄρπάξας

Een andere godheid heeft hiervan iets gemerkt. Welke godheid is dat en wat heeft die godheid gemerkt? Baseer je antwoord op je kennis van het hier niet afgedrukte voorafgaande deel van de hymne. (2 punten)

Vraag 4

regel 82 ἀλλὰ t/m γόον

Zet deze woorden om in het meervoud. (4 punten)

Vraag 5

regel 82-83 Ἀλλὰ θεὰ t/m ἔχειν χόλον

Citeer uit regel 88 t/m 94 het Griekse woord waaruit blijkt of deze aansporing succesvol is of niet. (2 punten)

Vraag 6

regel 86 διάτριχα δασμός

Leg deze verdeling aan de hand van je kennis van de mythologie uit. (2 punten)

Vraag 7

regel 81 en regel 88 ἵπποισιν

Leg uit dat hier verschillende ἵπποι worden bedoeld. Ga bij je antwoord in op beide verzen. (2 punten)

Vraag 8

regel 88-89

Hier is sprake van een vergelijking. Noteer beeld, afgebeelde en punt van overeenkomst. (3 punten)

Vraag 9

regel 89

- a. Scandeer regel 89. (2 punten)
- b. Leg uit dat het metrum de inhoud van regel 89 accentueert. (2 punten)

Vraag 10

regel 90-95

Citeer uit deze regels twee *epitheta ornantia*. (2 punten)

Vraag 11

Hier volgen twee vertalingen van de regels 98-100:

- A. Terneergedrukt zat zij dichtbij de weg aan de Maagdenbron, waar de stadsbewoners water haalden, in de schaduw, onder de takken van een olijfboom.
(H. Oudermans)

- B. Met droefheid in het hart zette Demeter zich aan de rand van de weg bij de Maagdenput, waaruit dorpelingen meestal hun water haalden. Zij zat in de schaduw - boven haar hoofd hing een olijftak in bloei.
(H. Verbruggen)

Vergelijk beide vertalingen met de Grieks tekst. Welke vertaling is volgens jou het beste? Ga bij je antwoord in op zowel het Grieks als op beide vertalingen en noteer twee argumenten. (4 punten)

Vraag 12

regel 102

Leg uit wat hiermee wordt bedoeld. (2 punten)

Vraag 13

regel 101-103

In de regels 101-103 wordt driemaal het woordje **τε** gebruikt. Een van de drie is anders gebruikt dan de andere twee. Welke **τε** is anders gebruikt en wat is het verschil? (2 punten)

Vraag 14

regel 111 **χαλεποὶ δὲ θεοὶ θνητοῖσιν ὄρασθαι**

- a. Leg uit dat in deze regel zowel sprake is van een vertellerscommentaar als van een antithese. (2 punten)
- b. Noteer en citeer een ander stilistisch middel uit deze regel. (2 punten)

Vraag 15

Vertaal regel 112 t/m 117. (15 punten)

Vraag 16

Noteer en verklaar de modus van: (2 punten)

- regel 102 εἴργηται
- regel 106 φέροιεν

Vraag 17

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

Τίς θεῶν οὐρανίων ἤε xxx ἀνθρώπων
yyyy Περσεφόνην καὶ σὸν φίλον ἤκαχε θυμόν;
Φωνῆς γὰρ' ἤκουσ', ἀτὰρ οὐκ zzz ὀφθαλμοῖσιν (...).

xxx	yyy	zzz
θνητοί	ἦρπαζε	ἴδεν
θνητός	ἦρπασε	ἴδομεν
θνητῶν	ἦρπασον	ἴδον
θνητοῖς	ἄρπαζε	ἴδοῦσ'

Vraag 18

Bij de Grieken was er een verband tussen de afkomst, schoonheid en morele goedheid van mensen. Leg dit uit aan de hand van een concreet voorbeeld uit deze tekst. (2 punten)

Vraag 19

regel 91-97

De woorden *gynaecoloog*, *pantheon* en *politiek* gaan terug op Griekse woorden in de regels 91-97. Citeer de betreffende drie Griekse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Griekse woord is. (6 punten)

Vraag 20

Sommige wetenschappers menen dat Demeter de personificatie is van de Aarde, waaruit alle planten (en het graan) voortkomen. Leg uit dat deze opvatting niet kan stroken met de inhoud van de door jullie gelezen tekst. Ga in je antwoord specifiek in op het moment waarop Persephone door Hades geroofd wordt. (2 punten)

Vraag 21

Het Demeter-keurmerk is door Milieu-centraal verkozen als top keurmerk. Leg uit op wat voor soort producten je het Demeter-keurmerk zult aantreffen en waarom. (2 punten)

Einde